

УДК 792.024.3:791.1(477)](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-25>

Олександра ПРОСКУРЯКОВА

аспірантка спеціальності 034 «Культурологія», викладачка кафедри сценічного мистецтва, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна, 61000

ORCID: 0000-0002-6794-7181

Бібліографічний опис статті: Проскуракова, О. (2024). Роль гримувального мистецтва в еволюції української кінематографії. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 191–197, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-25>

РОЛЬ ГРИМУВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В ЕВОЛЮЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КІНЕМАТОГРАФІЇ

Мета статті – розкрити роль гримувального мистецтва в українському кінематографу у контексті аналізу його еволюції. **Методологія дослідження** складає перетин культурологічного, мистецтвознавчого та історичного підходів, у якому першому надається провідне значення. Запропонована методологія дозволяє глибше розкрити роль гриму у формуванні кінематографічних образів та з'ясувати їхній вплив на культурне середовище протягом його історичного розвитку у вітчизняному мистецтві ХХ–ХХІ ст. **Наукова новизна** полягає у системному аналізі еволюції гриму в українському кінематографі та визначення його ролі у формуванні культурних образів через різні історичні періоди. **Висновки.** У статті проведено аналіз еволюції гриму в українському кінематографі протягом різних історичних періодів. Запропонована авторська періодизація: ранній кінематограф (1910–1930 рр.); кінематограф радянського періоду (30–90 рр.); першого десятиріччя незалежності України (1990–2000 рр.) та сучасний кінематограф (з початку 2000-х до сьогодні). Розглянуто вплив гриму на формування культурних образів та його роль у створенні характерів кіноперсонажів. Досліджено взаємозв'язок гриму як зовнішньої складової персонажу з культурними, історичними та технологічними змінами. Наведені яскраві приклади використання гриму, визначена його роль у трансляції ключових ідей кінопродукції та створенні загальної атмосфери кінопродукту. Проведена робота демонструє гримувальне мистецтво важливим елементом кінематографічного мистецтва, що відображає культурні й технологічні зміни. Грим став важливим інструментом у передаванні культурних контекстів, створення атмосфери та підкреслення емоційної глибини образів у кіно. Сьогодні багатоманітні сучасні технології дозволяють відтворювати складні та реалістичні образи, однак грим залишається важливим елементом творчості при створенні персонажів і не може бути повністю замінений різноманітними спецефектами. Майбутні культурологічні та мистецтвознавчі дослідження розвитку кіно-гриму визнаються актуальними для розуміння ролі цього мистецтва у створенні кіно-продукції.

Ключові слова: грим, кіно-грим, кінообраз, український кінематограф, культурні образи, фільм.

Oleksandra PROSKURIAKOVA

Postgraduate Student of the Speciality 034 «Culture Studies», Kharkiv State Academy of Culture, Bursatskyi uzviz, 4, Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0000-0002-6794-7181

To cite this article: Proskuryakova, O. (2024). Rol hrymuvalnoho mystetstva v evoliutsii ukrainskoi kinematohrafii [The role of makeup art in the evolution of Ukrainian cinema]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 191–197, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-25>

THE ROLE OF MAKEUP ART IN THE EVOLUTION OF UKRAINIAN CINEMATOGRAPHY

The aim of this article is to reveal the role of makeup art in Ukrainian cinematography in the context of analyzing its evolution. **The research methodology** combines cultural, art history, and historical approaches, with primary emphasis on the cultural perspective. This interdisciplinary methodology allows for a deeper exploration of the role of makeup in shaping cinematic images and understanding its impact on the cultural environment throughout the historical development of domestic art in the 20th and 21st centuries. **Scientific Novelty.** The novelty of the study lies in the systematic analysis of the evolution of makeup in Ukrainian cinema and the identification of its role in shaping cultural images across various historical periods. **Conclusions.** The article presents an analysis of the evolution of makeup in Ukrainian cinema throughout different historical periods. The author proposes a periodization of Ukrainian cinema: early cinema

(1910–1930s), Soviet-era cinema (1930s–1990s), the first decade of Ukraine's independence (1990–2000s), and modern cinema (from the early 2000s to the present). The influence of makeup on the formation of cultural images and its role in creating character identities in films are examined. The relationship between makeup, as an external element of the character; and the cultural, historical, and technological changes is explored. Vivid examples of makeup usage are provided, emphasizing its role in conveying key cinematic ideas and creating the overall atmosphere of the film product. The study demonstrates that makeup art is a crucial element of cinematography that reflects cultural and technological changes. Makeup has become an essential tool for conveying cultural contexts, creating atmosphere, and emphasizing the emotional depth of characters in films. While modern technologies allow for the creation of complex and realistic images, makeup remains a vital element of creativity in character development and cannot be fully replaced by various special effects. Future cultural and art history research into the development of cinematic makeup is recognized as essential for understanding the role of this art form in film production.

Key words: *makeup, film makeup, cinematic image, Ukrainian cinematography, cultural images, film.*

Актуальність дослідження вбачається у зв'язку з постійним розвитком кінематографії та зростанням значення гриму як важливого елементу кінопродукції. Розуміння та аналіз еволюції гриму в українському кінематографі дозволить виявити тенденції у формуванні образів, врахувати вплив культурних і технічних чинників на його розвиток, а також визначити його роль у сприйнятті глядачами. Результати дослідження можуть допомогти відкрити нові перспективи в аналізі кінематографічних творів та збагатити розуміння ролі гриму у процесах створення візуальної картини соціо-культурних явищ. Виходячи з культурологічної науки, запропоноване дослідження вважається актуальним через свою спрямованість на аналіз культурної еволюції українського кінематографа через призму гримувального мистецтва. Воно дозволить розкрити характер трансформації культурних уявлень та певних цінностей протягом різних етапів розвитку кіноіндустрії в Україні. Поглиблений аналіз дасть можливість з'ясувати проблему впливу різноманітних історичних та культурних контекстів на створення образів у фільмах, а також на сприйняття їх глядачами. Окрім цього виконане дослідження допоможе розкрити культурні та ідентичнісні аспекти кіноіндустрії, а також їх імовірний вплив на суспільне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тема гриму періодично з'являється у працях дослідників кіномистецтва, таких як В. Миславський (Миславський, 2018), О. Прядко, М. Гончаренко (Прядко, Гончаренко, 2018) та інші. Так, у роботах В. Миславського (Миславський, 2016; Миславський, 2018; Миславський, 2019; Миславський, 2024) можна знайти окремі згадки про грим як важливий елемент кіновиробництва, проте його дослідження переважно зосереджені на інших аспектах кіноіндустрії.

Аналогічно в роботах О. Прядко та М. Гончаренко (Прядко, Гончаренко, 2018) грим фігурує лише як допоміжний елемент у загальному контексті досліджень, що стосуються історії та аналізу технології кіновиробництва. Попри те, що означені дослідники зазначають використання гриму як важливого елемента створення цілісного візуального образу на екрані, він не постає основним об'єктом наведених наукових праць. У цих роботах фактичний матеріал з гримувального мистецтва з'являється як частина ширших досліджень, що охоплюють теми кінематографічної техніки, режисерських підходів, операторської майстерності або еволюції візуального мистецтва. Таким чином, у працях, які розглянуті вище, інформація про гримувальні практики зазвичай представлена у вигляді окремих фактів та згадок, що не дозволяє створити цілісну картину розвитку та застосування гримувальних технік у кіно.

У рамках українського дискурсу тему гриму у кіномистецтві активно підняв відомий діяч гримувального мистецтва І. Шатохін. У своєму посібнику «Грим у театрі та в кіно» (Шатохін, 1971) митець детально розглянув деякі історичні аспекти розвитку кіно-гриму, а друга частина його роботи присвячена практичному застосуванню гримувальних технік, а також для створення кінематографічних образів. Ця праця уявляється важливим джерелом інформації для фахівців, котрі прагнуть зрозуміти основи та еволюцію гриму у двох взаємопов'язаних сферах – театрі та кіно.

Частково дослідженням гриму в кіно також займається практик і теоретик даної галузі мистецтва А. Шаркіна (Момчилова). У статті «Практики гриму в fashion-інноваціях: специфіка, функції» (Шаркіна, 2020) дослідниця аналізує спільні та відмінні риси гриму у театрі, кіно та фешн-індустрії. Вона під-

креслює важливість інноваційних підходів у кожній з цих сфер, вказуючи на унікальні функції та особливості використання гриму. Її дисертаційне дослідження «Грим у модних інноваціях XXI століття: художні засоби та технології» (Шаркіна, 2021) робить вагомий внесок у розуміння новітніх методів, що застосовуються у сучасному гримувальному мистецтві.

Попри значний вклад означених дослідників у комплексному та всебічному дослідженні тематики гриму в українському кінематографі залишається невиявленим. Більшість робіт фокусуються або на історичних аспектах, або на практиці застосування гриму у різних сферах, таких як театр та індустрія мод. Проте бракує інтегрованого підходу, що охоплював би основні періоди розвитку гриму у вітчизняному кінематографі. Дана обставина створює простір для подальших досліджень та наукових новацій у галузі гримувального мистецтва. Таким чином, незважаючи на те, що грим і визнається важливим елементом кіноіндустрії, його дослідження в українському науковому дискурсі є недостатньо розвиненим і потребує поглибленого та цілеспрямованого вивчення. Відсутність комплексних робіт, присвячених виключно гримувальному мистецтву, вказує на значний потенціал для подальших наукових досліджень з боку культурології та мистецтвознавства.

Мета статті – розкрити роль гримувального мистецтва в українському кінематографі у контексті аналізу його еволюції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грим є важливою складовою кінематографічного мистецтва, що допомагає створювати цілісні образи персонажів, відображати історичні епохи та підсилювати емоційні аспекти. У контексті українського кінематографа грим пройшов кілька важливих етапів, які відображають як загальносвітові тенденції, так і специфічні особливості національної культури. Культурологічний аналіз означених періодів дозволяє глибше зрозуміти вплив соціально-політичних змін на розвиток культурно-мистецької спадщини Вітчизни. У даній роботі пропонується умовна авторська періодизація: образи раннього кінематографа (1910–1930 рр., кінематографа радянського періоду 30–90 рр., періоду першого десятиріччя незалежності

України (1990–2000 рр.) та сучасного кінематографа (з початку 2000 р. до сьогодні).

Ранній український кінематограф був тісно пов'язаний з театральною традицією, яка впливала на використання гриму акторами кіно. У чорно-білому німому кіно грим мав здебільшого експресивний характер, компенсуючи відсутність звуку та допомагаючи підсилювати емоції персонажів. На початку XX ст. український кінематограф перебував під значним впливом театральної естетики, яка була панівною у створенні образів. Примери та актори, котрі до цього працювали в театрі, часто використовували навички на кіномайданчику, адаптуючи театральні прийоми до нових умов кінозйомки. Це означає використання яскравих, іноді перебільшених рис для підкреслення емоцій. Зовнішня складова персонажів ставала своєрідним інструментом комунікації між акторами та глядачами, допомагаючи підкреслювати внутрішні переживання та характери героїв. Також слід зауважити, що специфіка чорно-білого кіно вимагала експериментів зі світлом та тінню для передачі більш об'ємних рис обличчя.

Цей період також був зумовлений значним впливом тенденцій закордонного досвіду, зокрема Голлівуду, який у цей час активно пропонував нові рішення стосовно гримувального мистецтва. Американські техніки, які на той час були найпередовішими, запозичувалися українськими гримерами та адаптувалися до особливостей власного мистецтва. Це включало не тільки технічні прийоми, але й стилістичні рішення, які допомагали створювати більш реалістичні та виразні образи.

Важливим поштовхом в історії гримувального мистецтва України стало відкриття спеціалізованих курсів та класів для навчання гримерів, що свідчить про зростаючу професіоналізацію фахівців, що своєю чергою надалі сприяло підвищенню якості кінопродукції.

Українське авангардне мистецтво, яке активно розвивалося у 1920-х – 30-х рр., здійснило значний вплив на кінематограф. Художники авангардного напрямку експериментували з формою та кольором, що відображалось і в кінематографі. У фільмах даного періоду грим також носив відбиток авангардних тенденцій, ставши засобом візуальної експресії ідеологічних та естетичних концепцій. Наприклад,

при створенні символічних образів у працях класика світового кінематографа О. Довженка художники з гриму використовували візуальні засоби для підсилення символізму та метафоричності фільмів. Так, у фільмі «Арсенал» (1929 р.) грим використовувався для створення образів, які відображали напруженість та драматизм революційних подій. У фільмі «Земля» (1930 р.) гримовані обличчя акторів підсилюють глибокі психологічні стани персонажів, їхні емоційні переживання.

Також у цей час значну увагу кіномитці приділяли створенню одного з найскладніших видів гриму – портретного. Портретний грим виступає ключовим при відображенні історичних постатей та вимагає детальної роботи на всіх етапах його створення. Один з яскравих прикладів такого гриму у контексті означеної періодизації постає образ Т. Шевченка з однойменної кінострічки кінорежисера П. Чардініна (1926 р.). У такому випадку технології створення портретного гриму використовувались з метою максимально точно відтворити зовнішність та образ відомого українського поета та художника. Особливість такого гриму полягає у відтворенні унікальних зовнішніх фізіологічних пропорцій обличчя конкретної історичної фігури, а також пошук та відтворення «типу обличчя», що пов'язано з дослідженнями в області фізіогноміки.

Розвиток техніки портретного гриму відбувався паралельно з розвитком технічних можливостей кінематографа. У ранні роки грим відтворювався дещо простіше через обмежені технічні можливості та використання чорно-білої плівки. Проте з впровадженням кольорової плівки він став більш складним та реалістичним. Його завданням було не лише точно передати зовнішність персонажа, але й виразити характер та психоемоційний стан обраної постаті.

Розповсюдження кольорової стрічки в кіноіндустрії спричинило значні зміни в стилізації образів. Гримери почали приділяти більше уваги гармонії кольорів та їх символічному значенню. Майстри активно співпрацюють з художниками по костюмах, режисерами та декораторами для створення цілісних образів, які відповідають художньому задуму.

Поряд з цим ідеологічні особливості *радянського періоду 30–90 рр.* значною мірою відо-

бражаються в образах персонажів: умовно «позитивні герої» здебільшого мали вигляд «здорової людини», та гримувалися зазвичай за схемами «молоде» та «дитяче обличчя», тоді як негативні для ідеології того часу образи підкреслювалися контрастними відтінками та часто мали гримовані фізичні «вади», а для їх гримування використовувались схеми «худого» та «повного обличчя».

Безперечно, яскравим прикладом хвилі українського поетичного кіно є робота С. Параджанова «Тіні забутих предків» (1965 р.). У даній роботі грим підкреслював національну ідентичність персонажів, використовуючи традиційні зачіски та аксесуари, які підсилювали відображення багатства та різноманіття української культури. Актриса Л. Кадочникова в інтерв'ю згадувала свої враження про зйомки: «У перший день мене навіть це потрясло: як? Під таким товстим гримом сільська жінка, гуцулка з минулого століття? До умовності поетичного кіно довелося звикати...» (Кадочникова Лариса, актриса: У Парижі про фільм «Тіні забутих предків» написали: «Це гуцульські Ромео і Джульєтта». Інтерв'ю з України, 2020). Слова актриси відображають важливий аспект використання гриму у кіно означеного періоду, особливо в контексті фільмів, які прагнули досягти високого рівня художньої виразності.

Грим також відігравав ключову роль у створенні характерних образів. Наприклад, у комедії режисера В. Іванова та оператора В. Ілленко «За двома зайцями» (1961 р.), він допомагав підкреслити не тільки побутові та соціальні контрасти, а й відігравав ключову роль у створенні характерності персонажів. Унікальний вигляд головних героїв дозволив глядачам краще зрозуміти внутрішній світ персонажів і сприймати фільм на різних рівнях від чисто комедійного до соціально-критичного. Грим також використовується для підсилення комічних ефектів, підкреслюючи ексцентричність та гротеск. Побутові деталі у гримі відігравали важливу роль у передачі реалістичних і одночасно карикатурних портретів. Так, персонажі, котрі представляють нижчі соціальні прошарки, мають простий, навіть дещо недбалий зовнішній вигляд, який підкреслює їхній стан і спосіб життя. Це включало бліду шкіру, недоглянуті нігті та волосся, що допомагало створити прав-

диву картину буденного життя та підкреслити соціальну нерівність.

З активним розвитком історичного кіно грим також виконував важливу роль у створенні достовірних епохальних образів, які часто інструментально використовувалися для поширення ідеологічних меседжів. Гримери працювали над відтворенням історичних постатей, досліджуючи першоджерела для забезпечення автентичності. Використання спецефектів, таких як штучна кров та сльози, накладні елементи та пастижерні вироби стали поширеною практикою, що додавало реалістичності кінокартинам.

З проголошенням незалежності України кінематограф зазнав значних змін, відображаючи економічні та соціальні трансформації, які відбулися у той час. Економічна криза 1990-х р. обмежила фінансування кіновиробництва, що значною мірою вплинуло на можливості гримерів. У цей період грим використовувався переважно для усунення дефектів та мінімальної підготовки обличчя до знімання. Однак відкриття кордонів та можливість міжнародного співробітництва сприяли всебічному розвитку українських художників. Майстри отримали можливість навчатися за кордоном, брати участь у міжнародних конкурсах та фестивалях, що сприяло підвищенню професійного рівня та впровадженню нових технологій. Гримери даного періоду орієнтуються на індивідуальність, творчий експеримент та продовжують досліджувати можливості гримувального мистецтва.

Цей період також відзначається зростанням інтересу до національних мотивів у образах. Українські митці досліджують власну історію через кінообрази, знайомлячи глядачів з різними культурними традиціями. Грим став важливим засобом вираження національної ідентичності та відображення культурного розмаїття.

У сучасному українському кінематографі гримери стикаються з новими викликами, особливо у виробництві серіалів чи багатосерійних стрічок. Це вимагає від фахівців високої точності та послідовності при відтворенні схем гриму на кожен знімальний день. Серіали, які знімаються протягом тривалого часу, ставлять перед художниками з гриму завдання збереження сталості образів, що вважається важ-

ливим завданням для забезпечення безперервності та правдоподібності історії. Це означає, що гримери повинні ретельно документувати всі деталі ескізів: від кольору і текстури шкіри до розташування та інтенсивності косметичних продуктів. У таких випадках використання фотодокументації та цифрових записів допомагає забезпечити, що в кожен наступний день зйомок грим буде відтворено з максимальною точністю.

Сучасний період в українському кінематографі, який розпочався з 2000-х р. і триває до сьогодні, характеризується також активним використанням новітніх технологій, таких як 3D моделювання, комп'ютерних спецефектів та кольоро-корекційних можливостей. Ці технології дозволяють створювати складні та реалістичні образи, запровадження яких дозволяє значною мірою підвищувати загальну якість кінопродукції. Означені аспекти дозволяють не тільки удосконалити візуальну складову, але й скоротити час на нанесення та корекцію гриму. Цифрові можливості надають змогу легко вносити зміни в образи на будь-якому етапі виробництва, і дана обставина поширює простір свободи для експериментів у гримувальній творчості. Однак, попри всі переваги сучасних технологій, традиційний грим залишається важливим елементом кінематографа. Він допомагає акторам перевтілитися та створити персонажів, додаючи привабливості та глибини грі акторів. Гримери продовжують використовувати різноманітні техніки, щоб створити «живі» образи, які потім можуть бути вдосконалені за допомогою комп'ютерної графіки.

В останні роки українське кіномистецтво демонструє значний прогрес і впевнено ступає на міжнародну сцену. Це стає можливим завдяки високому рівню технічної майстерності та творчого підходу українських кіноробітників, включаючи гримерів. Наприклад, фільм «Памфір» (2022 р.) режисера Дмитра Сухолитого-Собчука не лише розповідає цікаву драматичну історію, але й популяризує українські традиції та культурні символи, такі як, наприклад, традиційні маски та грим святкування Маланки. Це дозволяє глядачам відчути аутентичну атмосферу та глибину української культури. Такі роботи не лише відображають технічний прогрес українського кіномистецтва,

але й демонструють глибоке розуміння культурної специфіки та історичних контекстів. Українські гримери й кінорежисери продовжують дивувати та вражати світ своїм талантом та професіоналізмом, відзначаючись унікальним підходом та креативністю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході аналізу розвитку гриму в українському кінематографі протягом різних історичних періодів можна стверджувати, що грим доцільно визнати потужним інструментом для відображення національних особливостей, передавання цінностей певної епохи та історичного середовища загалом. Він відіграє важливу роль у створенні портретних постатей, особливо в історичних фільмах, а також здатен підсилювати особливості сюжетних поворотів, таких як хвороби персонажів, рани та загальний настрій кінороботи.

У кінематографі грим не лише відображає естетичні та технічні досягнення, але й виступає інструментом культурної комунікації, що дозволяє зберігати та передавати культурне надбання, а також висвітлювати соціальні та політичні реалії часу. Використання гриму в українському кіно відображає еволюцію технічних можливостей та естетичних уявлень свого часу. Від простих експресивних прийомів раннього кіно до складних технік та символічних образів

сучасних фільмів, грим став не лише засобом перевтілення акторів, а й могутнім інструментом виразності та метафоричності. Розвиток гриму, безумовно, відбувався у контексті взаємодії з іншими мистецькими засобами створення цінностей художньої культури, зокрема з художнім оформленням, костюмами та спецефектами. Ця взаємодія сприяє створенню комплексних та автентичних образів у фільмах, що поглиблює імерсивність та вплив на глядачів.

Аналіз еволюції гримувальних практик, безумовно, доводить зростання професіоналізму художників з гриму та режисерсько-акторських підходів до зовнішньої роботи над образом. Водночас розвиток спеціалізованих освітніх програм з кіно-гриму, свідчать про визнання важливості його ролі у мистецтві.

Подальше дослідження мистецтва гриму може спрямуватися на вивчення його впливу на психологічну реакцію глядачів, а також аналіз технологічних інновацій у даній сфері, що в перспективі дозволять більш ефективно передавати образи на екрані. Зосередження на інтеграції новітніх технологій та методів гриму, а також на поглибленні розуміння національних особливостей в історичному контексті відкриває шлях для створення більш реалістичних та емоційно збагачених образів у кіноіндустрії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кадочникова Лариса, актриса. У Парижі про фільм «Тіні забутих предків» написали: «Це гуцульські Ромео і Джульєтта». Інтерв'ю з України. URL: <https://rozmova.wordpress.com/2020/09/16/larysa-kadochnykova-3/> (дата звернення: 16.02.2024).
2. Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896–1930: факти і документи. Т. 1. Харків: Дім Реклами, 2018. 680 с.
3. Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896–1930: факти і документи. Т. 2. Харків: Дім Реклами, 2018. 528 с.
4. Миславський В. Н. Становлення кіногалузі в Україні 1922–1930 років: протиріччя часу і розмаїтість тенденцій. Харків: Друкарня Мадрид, 2016. 344 с.
5. Миславський В. Н. Перше десятиліття кінематографічної творчості Олександра Довженка. Харків: Дім реклами, 2019. 528 с.
6. Миславський В. Н. Західний кінематограф: концептуально-термінологічний словник. Харків: ТОВ Видавництво «Точка», 2024. 228 с.
7. Прядко О. М., Горчаренко М. М. Новаторський підхід в екранізації п'єси «За двома зайцями». Мистецтвознавчі записки. 2018. Вип. 33. С. 233–242.
8. Шаркіна А. Г. Грим у модних інноваціях XXI століття: художні засоби і технології [Дисертація кандидата, Київський національний університет культури і мистецтва]. Київ, 2021. 205 с.
9. Шаркіна А. Г. Практики гриму в fashion-інноваціях: специфіка, функції. Art and design. 2020. № 3. С. 132–144.
10. Шатохін І. О. Грим у театрі й у кіно. Київ: Мистецтво, 1971. 170 с.

ФІЛЬМОГРАФІЯ

1. Довженко О. «Арсенал», 1929. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SSFnf88X-5E>
1. Довженко О. «Земля», 1930. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g43qTQTq42A>
2. Параджанов С. «Тіні забутих предків», 1965. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fbKm3twSmOU>
3. Сухоликтий-Собчук Д. «Памфір», 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Zw4BBM-uqsc>
4. Шерстюк В. «За двома зайцями», 1961. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yxOsY8owHaA>

REFERENCES:

1. Kadochnikova, L. (2020). V Parizhi pyshut pro film *Tini zabutykh predkiv*: «Tse hutsulskyi Romeo i Dzhuletta» [In Paris, they wrote about the film *Shadows of Forgotten Ancestors*: «This is the Hutsul Romeo and Juliet»]. *Interview from Ukraine*. Retrieved from <https://rozmova.wordpress.com/2020/09/16/larysa-kadochnykova-3/> [in Ukrainian].
2. Myslavskyi, V. N. (2018). *Istoriia ukrainskoho kino 1896–1930: Fakty i dokumenty. Tom 1 [The history of Ukrainian cinema 1896–1930: Facts and documents. Vol. 1]*. Kharkiv, Ukraine: Dim Reklamy [in Ukrainian].
3. Myslavskyi, V. N. (2018). *Istoriia ukrainskoho kino 1896–1930: Fakty i dokumenty. Tom 2 [The history of Ukrainian cinema 1896–1930: Facts and documents. Vol. 2]*. Kharkiv, Ukraine: Dim Reklamy [in Ukrainian].
4. Myslavskyi, V. N. (2016). *Stanovlennia kinoindustrii v Ukraini 1922–1930: Protiryichchia doby ta riznomanittia tendentsii [The formation of the film industry in Ukraine 1922–1930: Contradictions of the time and diversity of trends]*. Kharkiv, Ukraine: Madrid Printing House [in Ukrainian].
5. Myslavskyi, V. N. (2019). *Pershe desiatylittia kintovorochosti Oleksandra Dovzhenka [The first decade of Oleksandr Dovzhenko's cinematographic work]*. Kharkiv, Ukraine: Dim Reklamy [in Ukrainian].
6. Myslavskyi, V. N. (2024). *Zakhidne kino: Kontseptualnyi ta terminolohichnyi slovnyk [Western cinematography: Conceptual and terminological dictionary]*. Kharkiv, Ukraine: Tochka Publishing House [in Ukrainian].
7. Pryadko, O. M., & Horcharenko, M. M. (2018). Innovatsiyni pidkhid do ekranizatsii vystavy *Za dvoma zaiatsi-amy [Innovative approach to the screen adaptation of the play Chasing Two Hares]*. *Art Studies Notes*, 33, 233–242 [in Ukrainian].
8. Sharkina, A. H. (2021). *Makiiash u modnykh innovatsiiakh XXI stolittia: Mystetski zasoby i tekhnolohii [Makeup in fashion innovations of the 21st century: Artistic means and technologies]*. Candidate dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].
9. Sharkina, A. H. (2020). *Makiiashni praktyky u modnykh innovatsiiakh: Spetsyfika, funktsii [Makeup practices in fashion innovations: Specificity, functions]*. *Art and Design*, 3, 132–144 [in Ukrainian].
10. Shatokhin, I. O. (1971). *Makiiash v teatr i kino [Makeup in theater and cinema]*. Kyiv, Ukraine: Mystetstvo [in Ukrainian].